

A hatékony, digitális és innovációvezérelt gazdaság a jövő

Magyarország sikeres gazdasági felzárkózása érdekében szükséges, hogy a fejlődés mennyiségi tényezőiről a hatékonyságra és a minőségre kerüljön át a hangsúly. Ehhez szemléletváltásra és innovációkra van szükség nemcsak a magánszektorban, hanem az állami szférában is. Utóbbi területen több sikeres reform történt, például az adórendszer átalakítása és az adóelkerülés visszaszorítása, de a szabályozások, ügyintézkések még számottevően egyszerűsíthetők lehetnének, ami erőforrást szabadítana fel a magánszektor és az állam részéről is. A vállalati szektorban a fő kihívás a termelékenység javulása és a kkv-k versenyképességének, exportképességének fejlesztése. Mindkét szférában a megoldás egyik kulcsa a digitalizáció lehet, ami kisebb ráfordítással (de magas szintű humán tőke bevonásával) hatékonyságugrást eredményezhet.

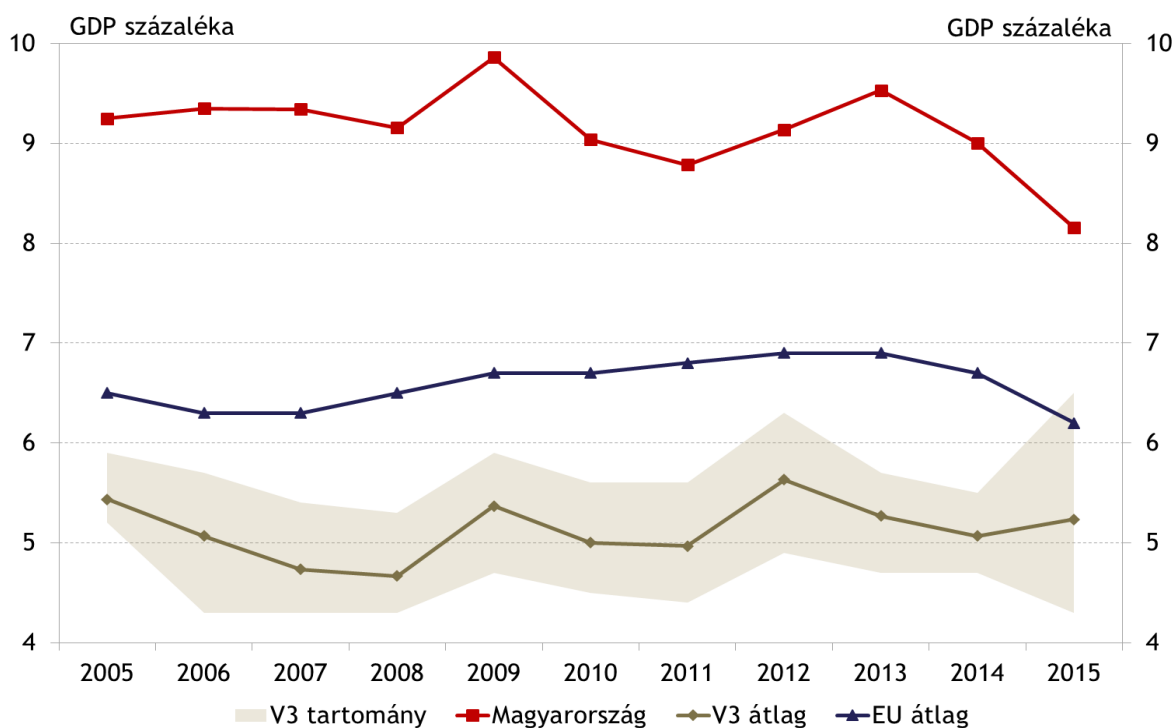
A Magyar Nemzeti Bank 2017. október végén első alkalommal publikálta Magyarország gazdaságának és társadalmának strukturális területeit részletesen vizsgáló Versenyképességi jelentését. Öt részes cikksorozatunkban a jelentés által lefedett versenyképességi dimenziókat, illetve azok fő megállapításait ismertetjük. A cikksorozat harmadik részében az állami versenyképességre, a vállalati szektorra és az innovációs fejlesztésekre fókuszálunk. Írásunkban összefoglaljuk az ezekben a dimenziókban elért eddigi eredményeket, és azonosítunk olyan területeket, ahol további fejlődésre van szükség.

1. Az állami szektor versenyképessége

Az állam meghatározó szerepet tölt be a gazdaságban, működésével és szabályozó erejével az egyik legfontosabb alakítója egy ország versenyképességének. Az állam egyes szolgáltatások területén az egyik legnagyobb szereplő és egyben foglalkoztató is. A versenyképesség szempontjából kulcstényező, hogy az állam a szabályozói és üzleti környezet alakításával milyen klímát teremt a vállalkozások és más gazdasági szereplők számára. A versenyképesség javítása érdekében számos szabályozási területen történt változás az elmúlt években. Az adórendszerben végrehajtott reformok, a rejtett gazdaság visszaszorítását célzó intézkedések, valamint a digitalizáció területén bekövetkezett fejlesztések a versenyképesség javulását eredményesen célozták.

Az állami bürokrácia mérete a fegyelmezett költségvetési gazdálkodásnak köszönhetően 2013-tól folyamatosan csökken, azonban továbbra is számottevően meghaladja az uniós és régiós átlagot. Az állami bürokrácia méretét az állami közigazgatási kiadások szintje jól tükrözi, miután a mutató döntően bérjellegű kiadásokat tartalmaz. Bár ezen kiadások GDP-arányos mértéke 2013-ról 2015-re 2,5 százalékpontot csökkent, továbbra is magasabb, mint a régióban. A közigazgatás hatékonyságának további növelése irányába hatnak a bürokrácia csökkentése érdekében tett intézkedések. A takarékosabb gazdálkodás és a hatékonyság növelése érdekében 2016-tól a megyei és fővárosi kormányhivatalokban bérsávok kerültek meghatározásra egy új besorolási és bérezési rendszer keretében, ami jobban ösztönöz a teljesítményre, mint a korábban működő bértáblás rendszer. Az állami közigazgatás hatékonyabb működéséhez az is hozzájárult, hogy 2016-ban 90 állami háttérintézménynek a működését vizsgálta meg a kormány, melyeknek mintegy fele jogutódlással megszűnt, így csökkentve a párhuzamosságokat és a bürokráciát.

1. ábra: Állami közigazgatási kiadások GDP arányos mértékének alakulása 2005-2015 között

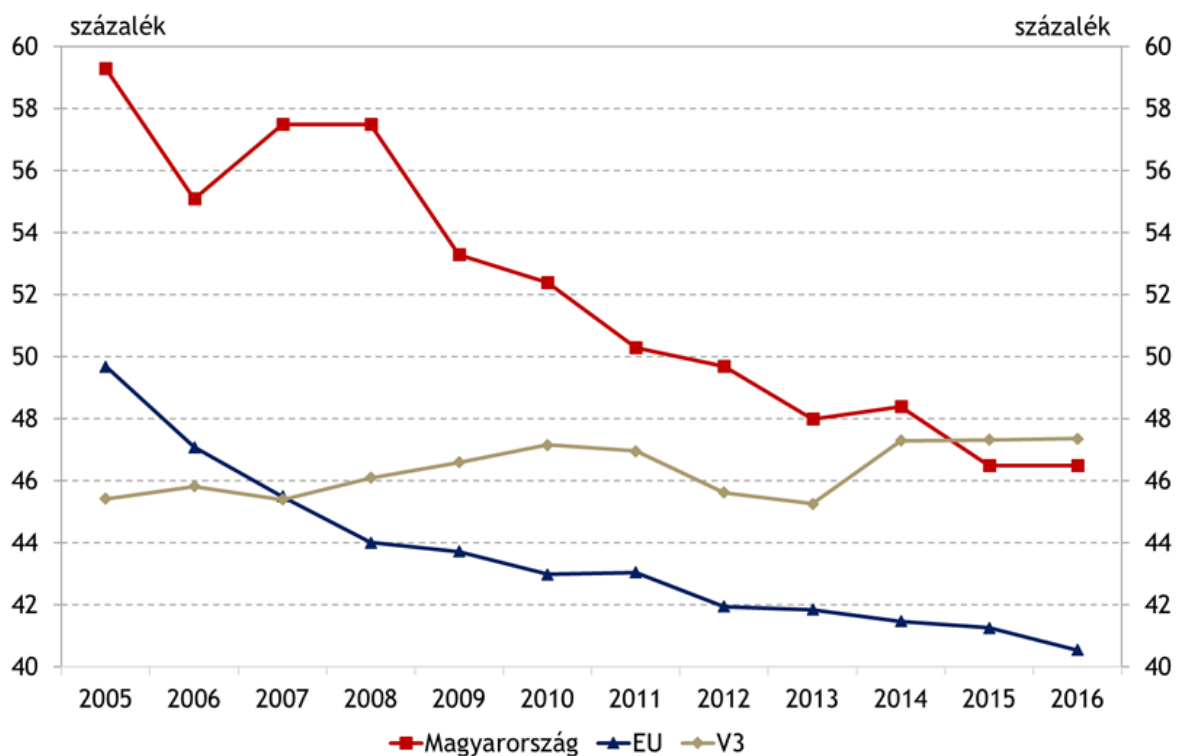

Forrás: Eurostat, MNB

Az adóreform keretében a munkát terhelő adókról a fogyasztási adókra történt súlypontát helyezés nemcsak a foglalkoztatási fordulat elérését támogatta, hanem

a termelést is olcsóbbá tette és javította a külső versenyképességet. A munkát terhelő adók csökkentését költségvetési szempontból a fogyasztási adók növelése el-lensúlyozta, amelyhez a közteherviselés egyenlőbb elosztását célzó válságadók be-vezetése is hozzájárult. A kisvállalkozások terheinek enyhítését segítő kedvezményes adózási formák (KATA, KIVA) bevezetése, a társasági adókulcs egységesítése és 9 szá-zalékra történő mérséklése beruházásösztönző hatásukkal javították a vállalkozói környezetet, egyszerűbbé tették az adózást és segítették a gazdaság fehéredését. A vállalatok teljes adórátája 2005 és 2015 között mintegy 13 százalékponttal csökkent, így már alacsonyabb a régiós átlagnál, de az EU átlag eléréséhez a munkát terhelő adók további csökkentése szükséges.

2. ábra: Teljes adórátája 2005-2016

Forrás: Világbank – Doing Business, PWC

A vállalkozások indításának további egyszerűsítése és a már működő vállalkozások adóadminisztrációval töltött idejének csökkentése hozzájárulhat a vállalkozói kedv folytatódó javulásához. A vállalat alapítás időigénye Magyarországon uniós és vi-segrádi összehasonlításban is alacsony, azonban a vállalatok adóbevallással töltött óráinak száma a térség országaihoz mérten továbbra is magas. Az adóbevallással töltött idő csökkenhet, ha az adóhatóság a bejelentett terveknek megfelelően az adó-bevallások egyre nagyobb részét vállalja át a jövőben.

Az ügyintézési idő több területen is túlságosan magas a nemzetközi összehasonlítások alapján, például az elektromos áram bekötése vagy az építési engedélyek kiadása esetén. Az elektromos áram bekötéséhez szükséges napok száma (257 nap) az egyik legmagasabb uniós és régiós átlagban is. Az építési engedélyekhez szükséges eljárások száma (17 darab) — ami szintén a vállalatok bürokratikus terheinek mércéjeként szolgál — és az építési engedélyek kiadásának ideje (205 nap) is meghaladja az uniós és a régiós átlagot. 2016-ban a 300 négyzetméternél nem nagyobb lakóingatlanok esetében már egyszerűsödött az engedélyezési eljárás.

A rejtett gazdaság visszaszorítása érdekében tett intézkedéseknek köszönhetően csökkent Magyarországon az adóelkerülés. A gazdaság fehéredését, így az igazságosabb üzleti versenyt és a költségvetés pozícióját érdemben segítette az online pénztárgépek és az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer (EKÁER) bevezetése és fejlesztése, a célzott áfa-csökkentések, továbbá a POS telepítési program és az elektronikus közigazgatás fejlesztése is. E lépések eredményeképpen 2010 és 2015 között 23,3-ról 21,9 százalékra mérséklődött az adóelkerülés becsült mértéke¹. A rejtett gazdaság visszaszorulását mutatja az áfarés (a tényleges és a teoretikusan beszedhető áfabevétel közötti különbség) jelentős csökkenése is, amely szintén az adóelkerülés becslésére szolgál. Az áfarés Magyarországon az Unión belül egyik legnagyobb mértékben, 2013 és 2015 között 7,2 százalékkal, 14 százalék alá mérséklődött², amely jóval kedvezőbb, mint a visegrádi országok átlaga (23 százalék).

A közigazgatás fejlesztésének lehetséges módja a digitalizáció. Hazánkban az online közigazgatási ügyintézés, illetve az adatkeresés aránya elmarad még az Unió átlagától, azonban meghaladja a régiós átlagot. Továbbá az Európai Bizottság által készített Digitális Gazdaság és Társadalom Index alapján az EU tagországok között hazánk

---

¹Schneider, Friedrich (2015): Size and development of the shadow economy of 31 European and 5 other OECD countries from 2003 to 2015: different developments. <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>

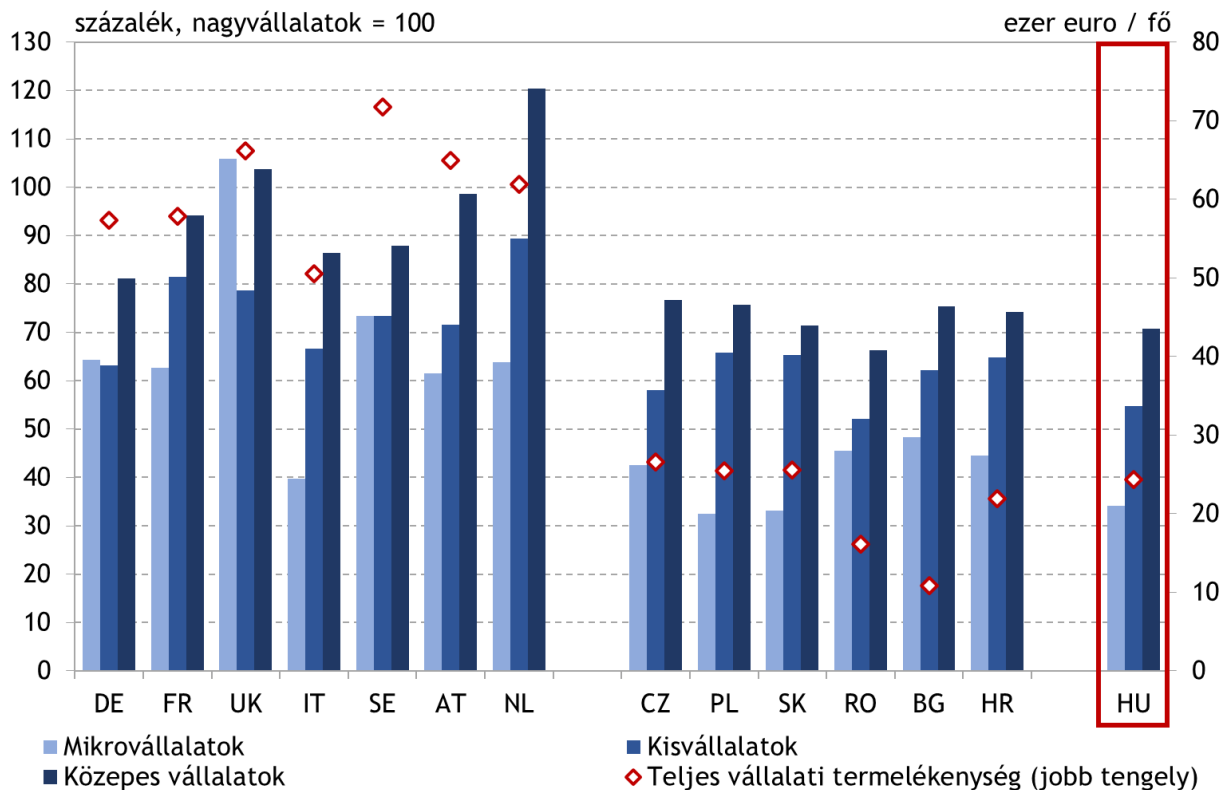
²Európai Bizottság (2017): Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2017 Final Report https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/study_and_reports_on_the_vat_gap_2017.pdf

lemaradása az egyik legnagyobb a vállalatok által alkalmazott digitális technológia és e-kereskedelmi megoldások, valamint a digitális közszolgáltatások terén.

2. A vállalatok versenyképessége és az innovációs tevékenységek

A magyar gazdaság egyik fő kihívása az alacsony vállalati termelékenység, amely főként a magyar kkv szektorban jelentkezik. A munkatermelékenység – vagyis az egy munkaóra jutó kibocsátás – növelése a gazdasági felzárkózás egyik kulcsa, amelynek javulásával párhuzamosan a bérek fokozottabb felzárkózására is szükség van, hogy hazánk túl tudjon lépni a bérköltség-előnyre épülő termelési modellen, ami nem vezet tartós felzárkózáshoz. A nagyvállalatok és kkv-k közötti termelékenységi rés a kelet-közép-európai országok esetén abban jelentkezik, hogy míg a nyugat- és észak-európai országokban a kisvállalkozások munkatermelékenysége a nagyok 70–80 százalékát teszi ki, a közepes vállalkozások termelékenysége pedig több ország esetében eléri, vagy meg is haladja a nagyokét, ezzel szemben a kelet-közép-európai térségben valamennyi méretkategóriában nagyobb a lemaradás. A négy visegrádi országot összehasonlítva az is megállapítható, hogy a magyar kkv-k termelékenysége a legalacsonyabb a nagyvállalatokéhoz képest. A munkatermelékenység növelése érdekében hatékonyságot növelő beruházásokra és a szakképzett munkaerő elérhetőségének javítására van szükség, amelyet a bérek további felzárkóztatása támogat.

3. ábra: A kkv szektor termelékenysége (2014)

Forrás: Eurostat

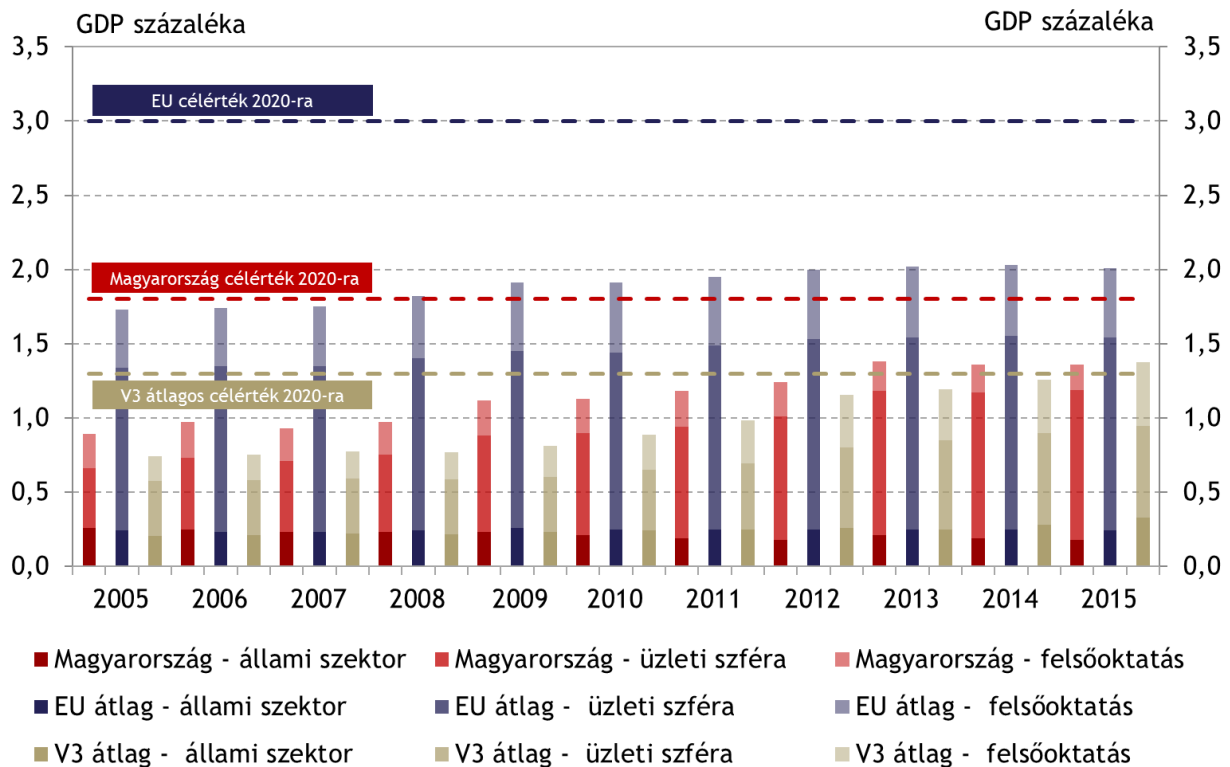
Az ipar és az export szerkezete az elmúlt években koncentráltabbá vált. Ez a folyamat elsősorban az elmúlt évek nagyobb járműipari beruházásainak, valamint a high-tech szektor válság alatt bekövetkezett gyárbezárásainak a következménye. Ezt a folyamatot tükrözi a magyar high-tech export feldolgozóipari kivitel belüli részarányának 2009 óta tartó csökkenése is, mivel az exportorientált járműipar nem része a high-tech szektornak, így utóbbi iparág termelésben betöltött szerepének növekedése a statisztikákban nem tudja ellensúlyozni a high-tech szektor részeként jegyzett elektronikai – főként összeszerelő – tevékenységek Magyarországról történő kivonulását. Ugyanakkor a hazai gyógyszeripar magas termelékenysége egy pozitív ágazati versenyképességi példa, mivel a high-tech export szerkezetét a magasabb hozzáadott értékű tevékenységek irányába tolja el, miközben hozzájárul a szektorban foglalkoztatottak létszámának növeléséhez is, amely Magyarországon régiós és EU-s összehasonlításban egyaránt magas.

Az ipari termelés további fejlesztését és több lábra helyezését segíti elő az Irinyi-terv mellett a nemrégiben újtára indított Beszállító-fejlesztési Program és a

digitális ipari átállást (Ipar 4.0-t) elősegítő Nemzeti Technológiai Platform. A 2016-ban elfogadott Irinyi-terv célkitűzése a hazai ipar támogatása és a kkv szektor megerősítése. Ehhez kiemelt fejlesztendő területként a járműipar mellett az egészség-gazdaságot, az élelmiszeripart, a „zöldgazdaság”-fejlesztést, az IKT szektort és a védelmi ipart emelték ki. Az Irinyi-terv részeként került megfogalmazásra az Ipar 4.0 koncepció is, amelynek célja a magasabb hozzáadott értékű tevékenységek elterjedésének, a kkv-k digitalizációjának és az infokommunikációs gazdaságba történő intenzívebb integrációjának elősegítése. A kkv-k értékláncokon belüli feljebb lépését kívánja elősegíteni a kormány Beszállító Fejlesztési Programja is, amely elsősorban a kis- és közepes méretű vállalkozások beszállítói válását és technológiai fejlődését célozza.

A K+F kiadások terén hazánk a kelet-közép-európai térségben dobogós, de az állami és felsőoktatási K+F kiadások növelése és a K+F létszám bővítése elősegítené a gazdaság átállást az innovációvezérelt és tudásalapú modellre. Magyarország 2005 óta folyamatosan növelte GDP-arányos K+F kiadásait, ami 2015-ben elérte a GDP 1,38 százalékát. A 2020-ig vállalt magyar célkitűzés eléréshez a kiadások mértékét 0,4 százalékponttal lenne szükséges növelni. A K+F kiadásokon belül elsősorban az állami és felsőoktatási kiadásokat lenne célszerű fokozni, mivel ezek szintje elmarad az uniós és V3-as átlagtól is. A K+F kiadások növekvő trendjéhez hasonlóan a K+F létszám 2013-ig növekvő tendenciát mutatott, majd enyhén mérséklődött, míg a V3-ak tovább tudták növelni ennek értékét, így 2015-re megelőzték Magyarországot. A K+F létszám növelése szintén hozzájárulhatna a nemzetközi értékláncokban történő feljebb lépéshez. A K+F tevékenységet támogatja, hogy 2017 januárjától a K+F adókedvezmény alapját kiszélesítették a szociális hozzájárulási adóra.

4. ábra: K+F kiadások a teljes gazdaságban és szektorálisan

Forrás: Eurostat

A magyar vállalati szektorban – különösen a kkv-k által – alkalmazott innovációs tevékenység elmarad az EU-s és a régiós átlagtól. Az Európai Bizottság Összefoglaló Innovációs Index rangsorában Magyarország az utolsó negyedben van, kis mértékben lemaradva a V3-ak átlagától. A bejegyzett új szabadalmak számában Magyarország és a visegrádi régió is elmarad az EU átlagtól. A kkv-k innovációs teljesítményének javítása érdekében a menedzsment informatikai, idegennyelvi és vállalkozásvezetési ismereteinek fejlesztésére van szükség, amit segíthetnek a Nemzetgazdasági Minisztérium 2016 végén indított ingyenes képzései. Az állami szerepvállalás mellett ugyanakkor arra is szükség lenne, hogy a vállalkozások javítsanak saját innovációs hajlandóságukon.

Magyarország EU-s összehasonlításban is kiemelkedik az infokommunikációs és digitális infrastruktúra területén, ami a sikeres innovációs tevékenység alapfeltétele. Hazánkban EU-s összehasonlításban a szélessávú internet ára és elterjedtsége egyaránt kedvező. A visegrádi térség többi országával összehasonlítva a 30 Mbps sebességű vagy annál gyorsabb internetkapcsolat Magyarországon 20 százalékponttal

elterjedtebb és az ára kb. 3 euróval alacsonyabb. A magyar szélessávú internetpenetráció nemcsak a régiós, de a brit, német és francia elterjedtséget is meghaladja. Hazánk a 4G mobilinternet lefedettségében és sebességében az EU élvonalában áll és a mobilinternet sebességében (50 Mbps) világviszonylatban is az élmezőnyben van, habár a széles lefedettség biztosításához nemzetközi összehasonlításban magas előfizetői ár párosul.

3. Összegzés

Az elmúlt években számos – elsősorban adóügyi és szabályozói – változás történt az üzleti környezet és az állam hatékonyságának javítása érdekében, hosszú távon azonban további intézkedésekre van szükség. Az adórendszer alapvető változásai mellett a vállalkozások operatív működését elősegítő adóügyi intézkedések és az állami szolgáltatások színvonalának javítása is az üzleti környezet javítását célozhatják. A jövőben az üzleti és állami szektor hatékonyságának, innovációs aktivitásának és digitalizációjának növelése szükséges. Ezeknek a folyamatoknak a sikeres megvalósításához a munkabérek fokozottabb felzárkóztatása mellett az állam, a vállalkozások és a kutatói szféra szorosabb együttműködésére, valamint technológiai előrelépésre van szükség.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolió.hu oldalon 2018. február 16-án.”